

crampona de elementele ultrarealiste ale unui spectacol cuminte. Mie personal, fluturările de perdele îmi evocă un film prost de altădată, despre Beethoven, înfățișându-l pe erou în timp ce compunea *Sonata Lunii*, după niște perdele care fluturau, iar Luna se vedea, undeva, departe, cețoasă, prin ele.

Toată compoziția aceasta ar fi căzut baltă dacă rolul nu ar fi încăput pe mâna unei actrițe de talia Florinei Cercel, care reușește o adevărată performanță artistică, de una singură. Adaptarea textului lui Hermann Broch îi aparține chiar regizorului, Dan Stoica, scenografia e semnată Gabriela Bondărescu-Catargiu, iar mișcarea scenică, Loredana Jurje.

## Cehov cu happy-end

Cu toate zbaterile personajelor, cu toate frământările lor, cu psihologia lor complicată sau simplă, aproape de nazism, ca-n cazul lui Von Koren, nuvela cehoviană *Un duel* ajunge la un liman, să-i zicem, pozitiv. Obişnuiri cu finalul tragic al pieselor şi povestirilor lui Cehov, aşteptăm, în final, lovitura de măciucă, iar aceasta nu mai vine. Dimpotrivă, cuplul de oameni de nimic se apucă de lucru, ca să-şi plătească datoriile. Povestea lui Laevski, un personaj tipic rusesc de început de epocă modernă (chiar autorul face apel la personaje literare ruseşti, exemplare, precum Rudin, sau la oamenii de prisos ai înaintaşilor săi direcţi), viaţa sa cu o femeie măritată (nu cu el), care scandalizează provincia unde au ales să se refugieze, dispreţul, ba chiar ura lui Von Koren, naturalistul cu apucături sau, mai degrabă teorii, naziste, conform cărora toţi cei ca el trebuie ucişi sau măcar închişi pe viaţă, totul concura la un final tragic, dat fiind şi titlul povestirii. Ei bine, Cehov întoarce, cam artificial e drept, finalul într-unul care lasă să se întrezărească speranţe: inutilii devin utili, aroganţii şi destrăbălaţii devin umili şi virtuoşi, iar nazistul *avant la lettre* („nemţii te-au stricat”, îi reproşează mereu, lui Von Koren, doctorul Samoilenko, personajul cel mai uman şi mai simpatic al întregii poveşti) devine uman şi sentimental *à la russe*. Şi felul cum are loc duelul e unul caricatural, dacă ne gândim la alte asemenea întâmplări din marea literatură rusă, la Lermontov în primul rând.

Din toate acestea, Alexandru Dabija a făcut un spectacol de teatru fără fisuri, care se urmăreşte în modul cel mai natural timp de două ore şi zece minute. E uşor de condus un spectacol cu multe „vârfuri” de acţiune, cu întorsături de situaţie şi dezvăluiri şocante. O poate face orice regizor. Dar să conduci cu atâta siguranţă spectacolul unor conştiinţe mărunte care nu trăiesc, în fond, mai nimic şi care fac şi din vârful lor de viaţă, duelul, un eveniment oarecare, fără morţi şi răniţi, nu e la îndemâna oricui. Cu atât mai mult cu cât nu toţi actorii mi s-au părut tot timpul în rol.

Diana Dumbravă, în rolul Nadiei, femeia măritată care fuge de la bărbatul ei cu un altul, Ana Ciontea, Maria, mic-burgheza de provincie care încearcă să o aducă pe calea cea bună, Vlad Ivanov, doctorul Samoilenko, singurul care „compătimeşte” cu cei doi „ilegali” şi Gavril Pătru, Laevski, perechea celei dintâi, fac roluri conduse cu abilitate şi dăruire de la un capăt la altul. În buna, deja, tradiţie a teatrului de azi, drama se deghizează în comedie pe aproape tot parcursul ei, iar Ana Ciontea şi Vlad Ivanov excelează în acest gen, nu fără treceri tulburătoare la dramă, atunci când interesele poveştii o cer. Răzvan Oprea, în rolul neamţului intransigent, mai scoate din când în când piciorul din cercul trasat de rol şi de regizor, momente când spectatorul simte asta şi atenţia scade. În schimb, în părţile dure şi cinice este excelent şi el, ca şi ceilalţi. Diana Dumbravă, Nadia, are aerul abulic al cuiva care nu s-a trezit bine din somn; doar eventualitatea vreunei noi aventuri o trezeşte din când în când. Asta, fireşte, până la convertirea finală, de altfel greu de acceptat altfel decât în principiu. Un rol prea îngroşat mi s-a părut că

Diana DUMBRAVĂ și Ana CIONTEA



Foto: Augustin Bucur

Marius RIZEA, Vlad IVANOV, Dan TUDOR, Răzvan OPREA

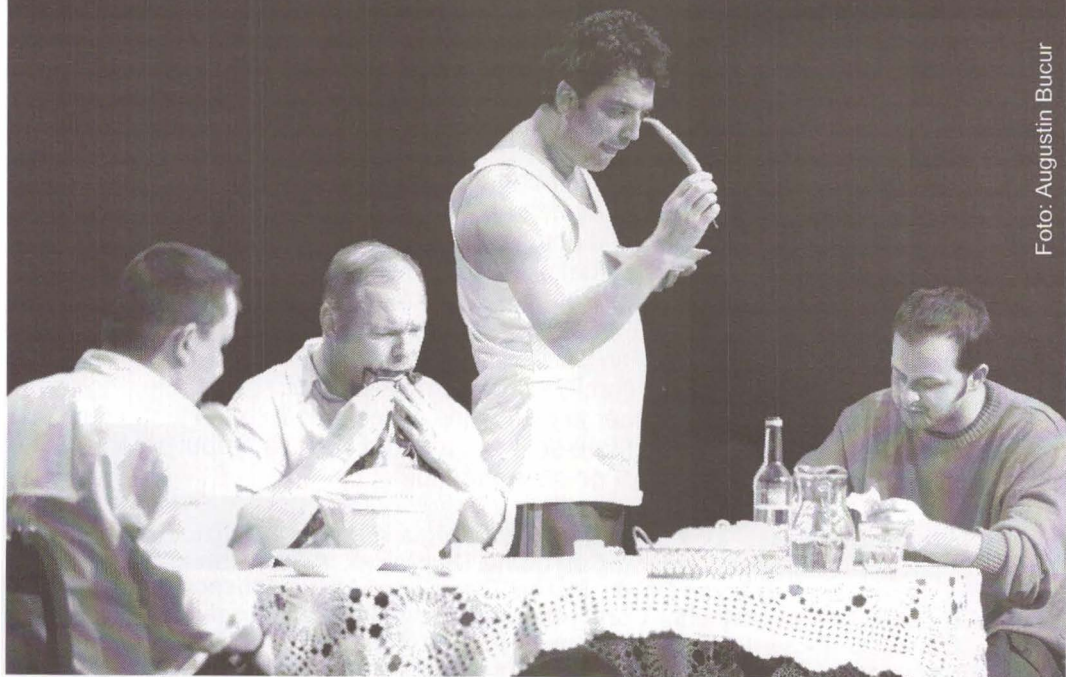


Foto: Augustin Bucur

face Ioan Andrei Ionescu, Kirilin, amantul de o noapte al Nadiei care-și revendică și alte nopți. Mihai Calotă, în rolul tânărului Acimianov, care o adulmecă și el pe eroina acestei povești, are același aer de extraterestru din alte spectacole și, deci, roluri. Ceea ce îl prinde încă s-ar putea să devină manieră și să deranjeze la un moment dat. Cât despre rolul diaconului, încredințat de regizor lui Marius Rizea, acesta e unul în întregime comic, iar actorul se descurcă de minune, îl simți tot timpul în elementul său. Dintr-un rol fără ofertă, cel al ordonanței, regizorul și actorul Dan Tudor fac unul de comedie burlescă, subliniat și de reacția celorlalte personaje. De prisos să spun că, aici, autorul dramatizării iese din nuvela cehoviană, dar nu fără efect la public. Poate, cine știe, ar mai fi trebuit redus câte ceva din gesturile explicit sexuale, ca să ne exprimăm în jargonul epocii noastre, și asta nu ar fi redus cu nimic aura de tâmpit a personajului. Sigur, însă, toată această gestică trivială e o cortină pe care finalul, când același personaj citește versuri din Pușkin, menționând după lectură numele autorului, are un dublu efect. Cu o scurtă apariție în scena duelului, Axel Moustache, pe care-l știu din filmul lui Radu Gabrea, *Cocoșul decapitat*, atrage atenția asupra calităților sale de comic. Corect Dragoș Ionescu, în Nikodim.

În fine, Cehov scrie mereu aceeași poveste a micului intelectual (de ce numai burghezii să se bucure de acest, în fond, diminutiv?) cu tentații ample, cel pe care aripile sale de pitic îl împiedică să zboare, exact invers decât cele ale albatrosului contemporan cu el din cealaltă parte a continentului. Și aici, cuplul, ilegal la început și legalizat în fața lui Dumnezeu la final, are senzația că a nimerit într-o fundătură de unde nu mai poate să iasă. Chiar dacă aici visul de plecare are ca țintă Petersburgul, visul e același cu al celor trei surori („La Moscova, la Moscova...”), în fond cel al românului de același calibru intelectual, doar cu semnul geografic schimbat (Parisul). Și ca să se lege și altfel decât prin citatul direct cu înaintașii săi, Pușkin, Lermontov, Tolstoi, Cehov îi aruncă pe eroii săi într-un fel de avanpost al Siberiei, care era pentru ruși Caucazul. Și prin această nuvelă foiesc cecenii și tătarii, ba chiar la un moment dat diaconul are o scurtă discuție cu hangiuul Kerbalai (dar numai în nuvela originală, nu și în dramatizarea ei) despre cele două credințe, cea creștină și cea islamică. Problema e, așadar, veche și amenință să se eternizeze.

De menționat și prezența, cu scurt rol de cor asemenea celui antic, a unor studenți teologi, care cântă două cântece bisericești în relație cu povestea îndrăgostiților ilegali. Dar dicția nu-i ajută și, dacă n-aș fi citit în program că aceste două cântece se întitulează *Doamne, femeia cea ce căzuse și Troparul cutremurului*, nu aș fi fost prea sigur de rolul lor. Scenografa Liliana Cenean a pus pe scenă și o carenă de vapor, pupa unei nave care – nu-i așa? – pleacă, visul încremenit pe loc al cuplului de autoexilați. De plecat tot pleacă cineva în final, și acesta este naturalistul, care va reveni la anul și tot mereu la fel. Dar plecarea lui nu e aidoma celei visate de Laevski și Nadia.

Spectacolul lui Alexandru Dabija poate fi citit ca unul polemic față de moda timpului, chiar dacă personajele nu sunt manierizate spre a semăna celor din 1891, când a apărut nuvela, în schimb ele mănâncă-mănâncă pe scenă, ceea ce nu cred că s-a mai întâmplat de mult la Teatrul Național din București, și cu atât mai puțin în spațiul (că scenă nu pot să-i spun) de la Atelier. Așa cum constatasem și la unele spectacole englezești cu Shakespeare, anul trecut, îți dai seama cu bucurie că mai poate exista teatru cu actori care utilizează textul, cuvintele unui mare scriitor, nu numai gestică, trupul propriu și alte trucuri atât de gustate astăzi, inclusiv de subsemnatul.

**Teatrul Național, București** – Un duel, după Cehov. Regia și ilustrația muzicală: Alexandru Dabija. Scenografia: Liliana Cenean. Cu: Diana Dumbravă, Ana Ciontea, Vlad Ivanov, Dan Tudor, Gavril Pătru, Răzvan Oprea, Marius Rizea, Ioan Andrei Ionescu, Mihai Calotă, Dragoș Ionescu, Axel Moustache. Corul: Marian Datcu, George Gologan, Silviu Gabriel Enache, Răzvan Ciubotaru, Alin Alexandru Copceag, studenți la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Patriarhul Justinian” București. Data premierei: 25 februarie 2009.